

Pavle Merku

KRAJEVNO IMENOSLOVJE NA TRŽAŠKEM

Zgodovinska in metodološka opazanja

I

Prvi na pol slovenski časopis, ki je izhajal v Trstu, je bil *Slavjanski rodoljub*, *Mesečni časopis na svetlobo dan od Slavjanskiga društva v Terstu*, ki je v letu 1849 doživel 6 števil. Bil je dosledno dvojezičen, upravljal ga je odbor, v katerem je bilo osem Slovencev in šest Srbov ter Hrvatov pod predsedstvom Ivana Cerarja. Izhajal je med februarjem in avgustom, a že marca je oktroirana ustava zadala udarec političnemu in delovnemu zanosu tržaških »Slavjanov«; dokončno ga je pokopala kolera, ki se je pojavila 13. avgusta in zaradi katere je mnogo ljudi zapustilo mesto.¹ Ta časopis si v svojem kratkem življenju ni postavljaj problemov s krajevnim imenoslovjem. Zmeda, ki prevladuje pri uporabi krajevnih imen v slovenskih besedilih, očituje odsotnost kateregakoli kriterija. Najmanj je to opaziti pri imenih glavnih mest Avstroogrske: *Ljubljana*, *Zagreb*, *Beč* (*Dunaj*), *Praga*, *Pešta*; za tuja mesta uporabljajo v glavnem italijanske imenske oblike, ki jih prilagajajo slovenski sklanji in kar hrvatskemu pravopisu: *Amburg*, *Marsilja*, *Gjenova*, *Parigj*; po enkrat nastopijo izposojenka iz hrvaščine *Mletaka* (povrhu je ta oblika še nerodno prirejena), hejslovanski kalk *Frankobrod* in spaček *Ligurna*, vmesna rešitev med italijansko obliko *Livorno* in angleško *Leghorn*. Med ostalimi slovenskimi mesti se pojavljata še *Marburg* (mistificirana oblika *Maribor* je nastala leta 1836) in v začuda neoporečni zvezi *na Ptuj*. Celo med imeni krajev na Tržaškem se pojavljajo nekateri spački: ob oblikah *Terst*, *Klanec*, *Černikal*, *Prosek*, *Bazovica* in *Sveti Jerni* (to je slovensko ime za Barkovlje) beremo namreč samovoljni etnik v dativu *Terščanam*, tisoč let stari zgodovinski zapis *Lonke*, spaček *Opčna*, kalk iz italijanščine *Sveti križ* in že mistificirano obliko *Škeden*.

Ko je začela leta 1876 izhajati *Edinost*, *Glasilo slovenskega političnega društva tržaške okolice*, je že 19. številka prvega »tečaja« začela objavljati *Krajna imena v tržaški okolici*, prvi daljši poizkus razlage krajevnih imen na Tržaškem, namenjen širšemu krogu bralcev; nadaljeval se je v naslednji številki in sklenil v št. 22. Dejstvo samo, da je *Edinost* pripisala tolikšen pomen takemu spisu, je razlagati v političnem ključu: kar so leta 1861 prevzeli vodstvo tržaške občine liberalci, se je začela načrtna, temeljito pripravljena in brezusmiljeno izvedena gonja proti Slovincem v mestu in okolici, ki je dosegla prvi višek s tragičnimi dogodki julija 1868, ko je med provociranimi izgredi izgubil življenje mladi Rodolfo Parisi in so ob ti priložnosti liberalci zahtevali in dosegli ukinitve slovenskega teritorialnega bataljona, ki je s tisoč možmi v ljudski noši dotlej stražil po mestu in okolici.² Medtem ko so se razmere nenehno zaostrovale, so se krepile gospodarska moč slovenskega meščanstva v Trstu, njegov ugled in politični deterent te v mestu nove sile.³ Ko je začela izhajati *Edinost*, je bila napetost med Italijani in Slovenci v mestu na višku in slednji niso bili pri izbiri sredstev za politično borbo manj zbirčni od Italijanov.

¹ Samo Pahor, *Tržaški Slovenci v letih 1848–49 in Slavjanski rodoljub*, v: *Slavjanski rodoljub* ..., Faksimile vseh šestih števil iz leta 1849, Trst 1971, str. 3–6.

² Josip Merku, »Fatti di luglio« 1868 – *Okoliščanski bataljon*, v: *Zaliv*, Trst, od 1970 (št. 24–25) do 1978 (št. 3–4).

³ Giorgio Negrelli, *Poskusimo brati zgodovino habsburškega Trsta*, v: *Skupina 85*, Bliten 1–2, Trst 1988, str. 23–33 (poslovenila Sandi Volk in Pavle Merku).

Prav jim je prišla tudi »razlaga« krajevnih imen na Tržaškem, taka namreč, ki je na naiven, a navidezno podkovan način vsilila »slovansko« rešitev vseh krajevnih imen na Tržaškem. Avtor spisa je bil Jožef Križman, ki ga PSBL predstavlja kot pisatelja in prevajalca; doma je bil iz Rocola, kjer se je rodil leta 1847, bil posvečen v duhovnika leta 1870 in bil v času, ko je začela izhajati *Edinost*, kaplan pri Sv. Ivanu.⁴ V goriškem bogoslovju, kjer se je učil v letih 1867—1871, je lahko spoznal — osebno ali po filoloških spisih — ljudi, ki so gojili jezikoslovje in celo imenoslovje, kakršni so bili Isaia Graziadio Ascoli, Štefan Kociančič in Frančišek Borgia Sedej. Toda Križman očitno ni imel posluha za jezikoslovje, verjetno tudi ne zadostne priprave, predvsem pa ne onega poštenja, ki oznamuje bržkone istočasno rokopisno delo F. Borgia Sedeja o primorski toponomastiki.⁵ Križmanov spis ima izrazit političen namen in pomen: avtorju namreč ni do ugotovitve resnice po znanstvenih metodah, temveč zasleduje političen učinek pri slovenskih bralcih; zgodovinska verjetnost in jezikovna korektnost ga ne vznemirjata. Gotovo ni v slabi veri; a močna vera v politično tezo ga slepi, čuti se upravičenega, rabiti vsake vrste makjavelizem in površno finto. Točno tako, kakor so v poslednjih desetletjih ravnali Franc Jeza, Matej Bor, dr. Jožko Šavli in drugi, ko so proti zgodovinski evidenci z izkrivljenimi metodami podpirali politične teze.⁶

Križman začenja z *Uvodom*, v katerem med drugim beremo: »Poleg zgodovinskega dokaza, da so od nekdaj v Trstu in v njegovej okolici bivali Slovenci in da sedanji pollašeni (to je poitalijančeni, op. P. M.) Trst stoji na slovenskej zemlji, imamo o tem močen dokaz v krajnih imenih tržaške dežele, ki so vsa (podčrtal P. M.) slovenskega izvira ... Ne bomo se pa spuščali v nova dokazovanja o imenu tržaškega mesta, o katerem se je vže veliko pisalo, ker je vže dovolj dokazano, da latinski pisano *Tergeste* je čisto slovensko *Tržište* ali *Tržišče* ... temveč skušali bomo razlagati druga krajna imena v tržaškej okolici. Pri tej jezikoslovnej razpravi se bomo posluževali razjasnjevanj zvedenih gospodov, ki so nam v ta namen s svojimi doneski pripomogli, posebno pa razlage veleučnega našega jezikoslovca, preč. g. Davorina Trstenjaka, katerim zato tukaj javno najtopleje svojo zahvalo izrekujemo.« Za tem uvodom se Križman loti imen devetnajstih naselij v neposredni bližini mesta. Vse njegove utemeljitve se mi zdijo zanimive in jih bom navedel že zato, ker so kot negativni zgled psihološko zanimive; v oklepaju bom za njimi obrazložil današnje stanje imenoslovnih študij. V *spodnji okolici* se Križman najprej ustavi pri imenu *Barkovlje*, polášeno *Barkola*, in ga izvaja iz »stare slovenske besede *barka*«. (Slov. *barka* je izposojenka iz italijanske *barca*, izviren slovenski izraz za to je *čoln*; slovensko ime tega naselja je *Sveti Jernej*, rabi ga že Slavjanski rodoljub in so ga rabili še nekaj rodov nazaj Kraševci; domačini rabijo v tem stoletju izključno ime *Bárkola*, to je italijansko ime naselja, ki se preko *Valcula* naveže na latinsko *Vallicula* »majhna dolina«, prim. DORIA 1979, 42;⁷ ime *Bárkovlje* je učena tvorba iz prejšnjega stoletja po zgledu starih stanovniških imen na *-jane* → *-je* in predstavlja primer mistifikacije.)

Za tem se Križman loti *Boveda* in njegovo razlago navajam v celoti: »*Bavéd*, drugo ime istega kraja (t. j. Barkovlj) je tudi slovanskega izvira, toda ne tako staro kakor óno. *Bava*, *bavéla* pomenja zadnjo kosmato svilo in če tudi je beseda sprejeta v italijanščino, vendar je slovenska ter stoji mesto slovensko *bala*, ker se *l* rad spreminja v *v* in prvotno pomenja: sluz in vozger (smrkelj), primeri srbskega *balav*, *balavac*, *smrkovec* itd. Pri imenu *Baved* je *ed* slov. končnica. Tedaj bi *Baved* bil kraj, kjer pridelujejo veliko bavele in svile sploh, kar pa to

⁴ Primorski slovenski biografski leksikon II, Gorica 1982—85, str. 207.

⁵ Pavle MerkŮ, *Rešeni imenoslovni rokopis*, v: *Imena naših krajev*, Trst 1987, str. 28—30.

⁶ Bogo Grafenauer, *O autoktonističnih teorijah (etrusčanski, venetski itd.) v zvezi s pojmom slovenskih prednikov v novi domovini v 6. stoletju*, v: Pavel Diakon, *Zgodovina Langobardov*, Maribor 1988, str. 376—422.

⁷ Za vire in kratice glej bibliografijo na koncu Opomb.

Barkovljah ne velja, ima to ime drug zgodovinski začetek, ki je z bavelo v zvezi. Kakor nam je namreč pravil star Barkovljan, začele so barkovljanske ženske prve v okolici nositi krila iz *bavele*, zato so jim drugi rekali: *Bavélke* in njihovemu kraju *Baved*. Še zdaj se s tem imenom zovejo le ženske onega kraja, moškim pa dejo le: *Barkovljani*. Tudi ime *Baved* je torej prave slovenske korenike. (Ime *Bovedo* razlaga DORIA 1971, 5 kot narečni izraz iz substratnega fonda in se naveže na **bova* »usad«; Križman ne spozna narečnega akanja, omenja prehod *l* → *u* v intervokalični poziciji daleč od izoglos tega pojava, ki ga poznajo le koroška in gorenjska narečja, razlaga kot besedi slovenskega izvira beneška narečna izraza *bava* in *bavèla*,⁸ zateka se zato k srbsčini in napačno zapiše srbske izraze, ne loči med izredno redko slovensko pripono *-ed* (*govedo*, *jagned*⁹) in *-ed*, ki izhaja iz latinske *-etum*, opleta z zgodovinskimi anahronizmi, ko s tkanjem svile razlaga več kot tisoč let staro ime; dovolj, da se sam diskvalificira že v očeh sodobnikov.)

Na podoben način razlaga ime *Čarbula* iz »korenike« *črb* ali *krb* »vrezati, viti se«. (DORIA 1979, 44 navaja ime *Chiarbola* na prvem mestu med primeri za prehod latinskega *ca-* v tergestinski, to je furlanski *ča-* ter izvaja ime iz latinskega *Calvula* »goljava«; odkod ima Križman »koreniki«, ki ju navaja, ne vem, edino možno vez z dejanskim slovenskim besednjakom najdem pri pridevniku *krbāv* »kuštrav, razmršen« ESSJ II, 84.)

Pri *Greti*, ki je po Križmanu v zvezi s srbskim glagolom *grtati* »strgati, drgati, razkosati«, nas preseneča z izjavo, da je ta glagol prešel v venetščino (t. j. v italijanska beneška narečja): *gretolar* in v laščino: *grattare* in razlaga: »Če se komu morda čudno zdi, da tukajšnja imena razlagamo iz srbsčine, naj povemo vže tukaj, kar bomo še pozneje omenjali, da so Slovani v naše kraje prišli iz Srbskega, se ve da ne vsi, in zato se naše narečje bliža hrvaško-srbskemu. Bistroumen Slovenec, ki ni rojen v tržaški okolici, nam je zagotavljal, da tudi v rasti ali v postavi in v obnašanju so okoliški Slovenci bolj podobni Srbom, nego drugim, zlasti kranjskim Slovencem.« (Spet torej anahronizem: balkanski pribežniki pred Turki so začeli prihajati na Tržaško v XV. stoletju in so se kmalu asimilirali med Kraševci, kakor so se asimilirali Italijani in Furlani, ki so se v preteklih stoletjih ustavili na Krasu. DORIA 1971, 5 razlaga ime kot narečni izraz iz substratnega fonda in se naveže na *crepp-* »anfratto«. Substratna osnova je prisotna v številnih furlanskih in slovenskih besedah in krajevnih imenih, gl. ESSJ II, 89 p. g. *krépake*.)

Da razloži iz slovenščine ime *Kadin*, opleta s številnimi indoevropskimi jeziki, v katerih pomeni *kad* isto, kar v slovenščini, in vzporedi ime s podobnim slov. imenom Kadunja. (DORIA 1979, 44 razlaga iz lat. *catinus* s furlanskim prehodom *ca-* v *ča-*, zato *Chiadino* kakor *Chiarbola*, kjer pomeni zapis *Chiasprva ča-*.)

Pri *Kolonji* nosi fantazija našega Križmana daleč: »po laškem izgovarjanju in pisanju spačeno: *Cologna*, je kraj na *kali*, to je na hribu. Primeri: *Črnikal*, *Sivikal*, pod *Čavnom* — *Kalnom*.« In neustrašeno nadaljuje: »In iz naše *Kolonje* so Lahi napravili daljnjemu nemškemu mestu Kolinu (Köln, it. *Cologna*) enako ime: *Cologna*!« (It. *colonia* je kmečka hiša s posestjo, odtod tudi naš *kolón*.)

Rocol razlaga Križman iz slov. *rocel* »roč ali držalo«, kar iz *roke* torej. (Menda ni še nihče zadovoljivo razložil to ime.)

Rojan razlaga iz *roje* »potok« in ima vsaj v tem primeru prav, le da apelativ ni slovenski, temveč furlanski. Nebrzdana fantazija ga sili, da obrazloži iz iste, po njem seveda slovenske besede, še konjski klic koroških Nemcev in slov.

⁸ Giuseppe Boerio, *Dizionario del dialetto veneziano*, Venezia 1856, str. 71, razlaga: *BAVA*, *BAVA DE LA SEDA* »quella peluria che circonda i bozzoli«; *BAVELA* »quel filo che si trae dai bozzoli posti nella caldaia, prima di cavarne la seta«.

⁹ Anton Bajec, *Besedotvorje slovenskega jezika I*, Ljubljana 1950, § 122, str. 71.

roj (čebel), kar je vse iz »korenike« *ri* ali *ra* s pomenom »šumeti«. »Tudi v sanskritskem se reka ali potok imenuje *rudžana*. Zato je slovenska pisava *Rojan* prava, nikako pa ne laška *Rojano*.«

Škorklja, »po laškem pravopisu, (ali bolje krivopisu): *Scorcola*« mu je »diminutiv besede *škorka*, srbski *škrkotati* »vršeti, šumeti«. Ime je »menda nastalo po »škrkotanji morskih valov, ker je znano, da ta okraj sega prav do morja«. Morda se je sam prestrašil, da je kraj raztegnil na prokrustovi postelji svojih verovanj do morja, in je takoj dodal: »Sicer tudi burja škrkota.« (DORIA 1974, 257 izvaja iz it. apelativa gotskega izvira *scolca* »vedetta«.)

Vrdela je Križmanu iz srbskega glagola *vrdati* »viseti«. (DORIA 1974, 257 izvaja *Guardiella/Vrdela* iz it. apelativa gotskega izvira *guardia* »vedetta«.)

V *srednjej okolici* je prvi kraj na vrsti *Katinara*: Križman ovrže mnenja italijanskih filologov in diletantov ter se znova opre na srbsčino in sicer na apelativ *katun* »ovčji stan«. (DORIA 1960, 21 izvaja iz lat. *cattinus* »lešnik« s pripono *-ariu*.)

Lonjar je »gotovo« iz *longar* kakor *nojé* namesto *noge* in *Majdalena* namesto *Magdalena*; to ni nič drugega kakor »stara slovenska« beseda »za *logar* in *lôg* (izgovori *long*)«, kar pomeni »gozd, log«. (DORIA 1979, 45 izvaja iz *Hungara* z aglutiniranim spolnikom in tergestinskim prehodom *-ga-* v *-ğa-* in nadaljnjo spremembo v *-ja-*; prim. še SVI I, 359.)

Pri *Sčedni*, ki jo razlaga iz glagola *čediti* »štediti ali gojiti« (dejansko »krčiti gozd«) je Križman prvič pogodil slovenski izvir imena. Toda ne more si kaj in opleta z razlago rodbinskih imen (tedaj so tako rekli priimkom) *Sancin* in *Godina*, pri čemer podleže razlagi prvega iz krajevnega imena pri Cremoni in površno razloži drugača kot slovansko ime. Izogne se italijanskemu imenu *Sèrvola* (iz lat. *silvula* »gozdiček«), pač pa se loti novejšje imenske oblike »*Skedenj*, češ da je vas dobila ime po nekdanjem škofovskem *skednji*«; ta »ni dovolj opravičena in je ime v tej obliki ljudstvu popolnem neznano«. (Slov. ime *Sčédna* predstavlja redke primer imenske polimorfije v razmerju z lat. imenom *Silvula* »gozdiček« → it. *Sèrvola*; redke je ta primer zaradi vzročne zveze med obema imenoma — slovenski koloni so čedili, t. j. krčili gozd, in tako pridobljen prostor je *sčédina* → *ščédna* — in zaradi redkosti takega pojava na Tržaškem. MERKU 1985, 355-56 razlaga priimek *Sanzin* (*Sancin*) iz it. osebnega imena *Santo*, *Sanzio* in priimek *Godina* iz splošno slovanskega predkrščanskega enakoglasnega osebnega imena. Križman točno ugotovi, da je imenska oblika *Skedenj* ljudstvu neznana, a prezre drugo umetno, mistificirano imensko obliko *Skedenj*, ki nima nobenega vidnega smisla in razloga.)

Prvo krajevno ime, ki ga Križman omenja V *zgorhnjej okolici na Krasu*, so *Bani*: pri tem imenu se sklicuje na številne slovanske jezike in ga izvaja iz srbsko-hrvaškega apelativa *ban*. (Tako tudi Bezljaj v ESSJ I, 10—11 p. g. *bân* »dominus«, kar je v skladu z neredkimi slovenskimi imeni iz istega apelativa; MERKU 1982, 8. p. g. *Ban* pa razlaga to krajevno ime iz priimka *Ban*, kar je po njegovem afe-retični hipokoristik iz osebnega imena *Urban*; to tezo podpira po njegovem pozni nastanek naselja.)

Pri imenu *Bazovica* se pravilno navezuje na slov. *bezeg* in trdi, da »bi se po slovensko reklo *Bezovica* ali *Bezgovica*« ter navaja srbski apelativ *baz*. »Še Lahi ga niso mogli popačiti drugače, nego da ga po svojem prapopisu pišejo *Basovizza*.« (MERKU 1983 razlaga iz prvotnega slov. dendronima *bez* — *bezeg* je poznejši — in je zato Križmanu odveč iskati razlago v srbsčini in rekonstruirati povsem neverjetno obliko *Bezgovica*.)

Gropada mu je ime, ki se je »v teku časa močno popačilo« in izhaja iz *grapa* »vdír« ali iz *krup* »vozel«. Sklicuje se na »nenarodno italijansko in nemško uradovanje«, ki je tako spakedrano ime »spravilo v rabo«, da je ljudstvo »ščasoma celó njih pravo prvotno obliko pozabilo«. Njegov sklep je betezen: »Zato se

dandanes nekatera imena tako težko dajó razlagovati, dasi se jim vidi na prvi mah, da morajo biti slovenska.« (Tu sta Križmanu odpovedali fantazija in srbščina, zateka se k hipotezi, da je uradovanje v tujem jeziku zbrisalo prvotno slovensko ime s tem, da ga je popačilo do nespoznavnosti — na Tržaškem sploh ni takih primerov! — in kljub temu vztraja pri slov. videzu. DORIA 1971, 9 in 1974, 256 meni, da je to narečna oblika furlanskega tipa iz *gropo* »altura«.)

Ime *Kontóvel* (sic) »bi se pravilniše menda imelo pisati *Kontovlje*, ker prvo je skoro gotovo nastalo iz pokvarjene laške pisave *Contovello*«. Ovrže it. paraetimologijo »conta le vele« in razlaga iz »staroslovenske« besede »kôt' (izgov. *kont*)«, ki pomeni špico, ost, rt, »toraj *Kontovlje* označuje kraj na rti, na vrhu«. (DORIA 1974, 256 trdi, da je to mlado ime beneškega tipa — *venezianeggiate*. Za naselje ribičev balkanskega porekla, ki so se tu naselili l. 1413. in se poslej poslovenili, je taka izposojenka povsem razumljiva. Pred ustanovitvijo novega naselja je stala tu skozi stoletja utrjena čuvajnica ob edini cesti, ki je tedaj povezovala Trst z beneško ravnino; za posadko so skrbeli tržaški meščani. Kraj se je imenoval *Moncolàno/Moklàn*, kar izvaja DORIA 1974, 256 kot ljudsko ime beneškega tipa ob domnevnem učenem imenu *Mons Catalanus, Monte Catalano*).

Pri imenu *Lipica* se ne more nikomur spodrsniti in Križman opušča vsako opletanje.

Opčine pa mu dajejo priložnost, da opleta karsedá učeno: ugotavlja, da je prvotno slovensko ime edninsko, *Opčina* torej in ne *Opčine* (vsi tržaški srednjeveški viri, kar sem jih analiziral, mu dajejo prav), in ovrže navidezno razlago iz apelativa *občina* s pravilno utemeljitvijo: »Pri prvem pogledu bi kdo mislil, da razlaga tega imena je prav lahka...«, toda temu ni tako. »Prvič: beseda *občina* v trž. okolici ni znana; drugič: vas se ne zove *Občina*, ampak *Opčine* (doslednost pa taka!); vaščani so *Openci*, ne *Občinarji* ter govori se *opensko*, ne *občinsko*«. Zdaj se pa zateka po pomoč k avtoriteti: »Veleučeni naš Davorin Trstenjak razlaga to ime v svojej knjigi »Slovanski elementi v Venetščini, II, str. 66« iz korenike *op-*...« in temu sledi običajna mešana solata ilirščine in srbščine ter iskanje sorodnih primerov po širokem slovanskem svetu. S tem je slovenskost *Opčin* rešena. (In deklarirano svaštvo med *Openci* in *Veneti* je poslastica za današnje slovenske venetologe!) Križman se loti še paraetimologije tržaškega lista »Il Cittadino«, ker »je iztuhtal, da se ima pisati *Opicina*, češ, da so nekedaj tu bivali *Opiči*. Ali to ljudstvo, kakor nam pripoveduje zgodovina, bivalo je v srednjej Italiji, nikdar ne na Krasu«. (Vendar je imenska oblika *Opicina* v ital. obveljala.) Križman smeši nadalje pred bralci paraetimologijo »nekega Nemca, ki je ime *Opčine* izpeljal iz nemškega: *ob China* — nad Kino!« In končno omenja, da »se pripoveduje, kar smo tudi v nekeje zgodovinskeje knjizi brali, da prvi naselnici na *Opčinah* so bili srbski pastirji, ki so iz Turškega tje pribežali.« Saj »veliko rodov in na *Opčinah* nosi priimek *Hrovatin* — kateri nam kaže prvo njihovo domovino. Vendar mislimo, da Slovenci so se bili v tržaškeje okolici naselili še pred Srbi ali Hrvati.« (DORIA 1979, 42 in drugje omenja pričevanje Irene della Croce, da so se v začetku XVI. stol. naselili na *Opčinah Istroromuni* — odtod priimka *Hrovatin* in *Sosič*! — a neprevidno sprejme paraetimologijo iz apelativa *občina*; ESSJ II, 250 razlaga *Opčine* preko *ap(p)int/ap(p)ent-* iz substratne osnove *Apenini*: v slov. dialektih še živi *pen* »gorski vrh«, Pohorje. Tudi Bezljaj navaja nekaj paraetimologij, med drugimi Kandlerjevo iz *Obsidianum*.)

O politični učinkovitosti takega in podobnih pisanj močno dvomim. Toda politična namernost si postavlja vedno kratkoročen namen; ker sem se rodil čez pol stoletja pozneje, ne morem o tem prav razsoditi. Kulturna učinkovitost takih pisanj pa je gotovo kvarna: kultura učinkuje na dolgo dobo; vsejane zmote in napake pogostoma ostajajo in jih ni več moč odpraviti. Na srečo se niso uveljavile vse imenske oblike, ki jih je Križman vsiljeval — zakaj taki pisci si ne obo-tavljajo, delati silo naglasom in samovoljno spreminjati imena, le da s tem zado-

stijo svoji politični sli — toda njegove *Kontovlje* niso nič večja in nič manjša mistifikacija od imena *Barkovlje*, ki se je le oprijelo.

Za Križmanom si je sledilo še mnogo piscev, ki so s krajevnim imenoslovjem ravnali na enak način. Naj so bili navidezno mnogo resneje podkovani in naj zveni njihovo izvajanje še tako prepričevalno, kakor na primer pri Henrikumu Tumi, *Krajevno imenoslovje*, Jadranski almanah 1923, Gorica, str. 127—158, so ti ljudje z jezikoslovnega vidika diletantje, ki so opletali z jezikoslovnimi dejstvi, ne da bi jih dejansko poznali, kaj šele obvladali, in jim je jezikoslovje bilo postransko sredstvo pri političnih namenih. Naj včasih le zadenejo zlato zrno, kakor ga lahko zadene slepa kura, je njihovo delo za strokovnjake neuporabno: noben resnični strokovnjak ga ni in ne bo mogel upoštevati. Upoštevajo ga le njim enako ubrani »strokovnjaki«, ki očitno forsirajo sumljive politične formule: v takih primerih gre pravzaprav že za psihopatsko obtežene ljudi. Na žalost jim rado sledi še veliko poštenih ljudi, ki ne razpolagajo s kritičnimi sredstvi, da bi se zavedali, koliko so taki pisci nezanesljivi, in hkrati ne zaupajo strokovnjakom in strokovnim ustanovam, češ da so togi, akademski, zavezani korporacijskim nakanom in še veliko hujšega: take zagovore moram poslušati vsakokrat, ko moram braniti ne morebiti Jezo, Bora in Šavlija pred strokovnjaki, temveč Grafenauerja, slaviste in zgodovinarje pred sumničenji sicer poštenih časnikarjev in napol intelektualcev v Trstu.

Šest let za Križmanovimi *Krajnimi imeni v tržaškej okolici* je Edinost objavljala od št. 18 do 73 zgodovinsko sliko *Trst in okolica* izpod peresa Matija Sila, ki je v istem letu 1882 izšla tudi v knjižnem ponatisu. Avtor se je rodil leta 1840 v Poviru, študiral je v goriškem bogoslovju, kjer je nanj močno vplival Štefan Kociančič, bil ordiniran leta 1863, v letu izhajanja tega spisa je bil župnik v Repentabru.¹⁰ V tedanjih razmerah si je zaslužil laskavo mnenje Simona Rutarja o neprecenljivi vrednosti zemljepisnega uvoda in opisa »nekdanj tako važnih gradov«,¹¹ vendar se danes ne moremo posluževati tega spisa, ne da bi spet kritično pretresali vseh virov, ki se jih je Sila posluževal in jih delno navaja. Ugotovitev velja tudi za njegove številne zapise krajevnih in ledinskih imen na območju tržaške (srednjeveške) občine. Razpolagal je sicer s tanjšim posluhom za zgodovino in za ljudske oblike v primerjavi s Križmanom, vendar pogrešamo tudi pri njem jasne in dosledne kriterije, ker je očitno gojil prej politične kakor znanstvene namene. Če piše na str. 11 ponatisa dvojno imensko obliko *Kroglje* (*Kragulje*), predstavlja prva splošno uporabljano, ki se kolikor toliko sklada z ljudsko rabo, druga pa je že etimološki poizkus oziroma izsiljevanje etimološke rešitve, ki ni daleč od Križmanovih metod. (SVI I, 310 izvaja to ime iz apelativa *krogŭ* »circulus«). Na isti strani pa predstavlja dvojica *proti Skednji* (*Ščedni*) na prvem mestu učeno, mistificirano imensko obliko, nato še ljudsko v približnem zapisu. Tudi Sila tu in tam etimologizira in njegove razlage se bistveno ne razlikujejo od Križmanovih; da navedem le dva primera: na str. 13 razlaga ime *Grumula* kot popačeno iz *grumbla* ali *groblja* (DORIA 1969, 239 razlaga ime *Grumula* iz latinsko *gruma*, *grumus* »nizka vzpetina«), *Barkovlje* (*Barcola*) so mu pa »kraj barast ali močviren« itn. Na naslednji strani mu pride celo Križman prav in navaja njegove razlage krajevnih imen. Gotovo pozna Sila tržaško zgodovino in dostopne vire in se v glavnem omejuje na opise in zapisovanje; ko se pa loti razlag, niso v ničemer zanesljivejše od Križmanovih. Kljub odličnemu Rutarjevemu mnenju o tem zajetnejšem delu, se ne moremo danes z njim okoristiti, temveč moramo sami k istim virom, če se hočemo dokopati z zanesljivo metodologijo do dejanskih, zgodovinskih in ljudskih imenskih oblik, in če hočemo razbrati mistifikacije z vsemi možnimi vmesnimi prehodi in variantami.

¹⁰ Slovenski biografski leksikon III, Ljubljana 1960—71, str. 308.

¹¹ Ljubljanski zvon, Ljubljana 1883, str. 261—263.

Sila je prvi, ki posveča pozornost ledinskim imenom v tržaški okolici: to so gotovo mlajša imena in med njimi je gotovo več slovenskih, kakor med samimi imeni naselij. A tudi v tem primeru bo treba ne samo analitično in kritično presojati Silova pojasnjevanja teh imen, ki se v metodologiji ne razlikujejo dosti od Križmanovih, temveč bo predvsem treba preveriti vse gradivo — zgodovinsko in ljudsko — ki ga Sila navaja. Z drugimi besedami rečeno: začeti je vse znova in rešiti vse probleme po zanesljivi metodologiji; oporekati Sili in Križmanu predstavlja za strokovnjaka zgolj izgubo časa; o njih je zanimivo razpravljati zgolj v takem zgodovinskem ključu, kakršnega se poslužujem pri tem pregledu.

Na splošno je Sila previdnejši od Križmana, ne hodi po pomoč k manipulantom à la Davorin Trstenjak, toda niti ne išče razsvetlitve pri slavistih kot Miklosich in Štrekelj. Vestno si zabeleži imenske oblike, kakršne bere v tržaških zgodovinskih virih, prav tako v dobrih, kakor v šibkih, pogostoma niti ne tvega razlage, temveč zaupa občutku bralcev, da bodo sami spoznali — če naj rabim Križmanu drag izraz — da »morajo« biti slovanska. Sila ume tudi prisluškovati ustnemu izročilu, ume celo ledinska imena zapisovati v obliki, ki se zdi danes verjetna. Ne razpolaga pa z ono strokovno pripravo, da bi nas danes mogel prepričati. Čeprav predstavlja njegova knjiga napredek v primerjavi z bornimi in grobimi političnimi rešitvami krajevnih imen v Križmanovem spisu, spada le vedno med »politične« spise o imenoslovju na Tržaškem in jo je zato treba jemati v poštev s previdnostjo.

II

Enako so ravnali z našimi krajevnimi imeni Italijani: kolikor so pri njih v prejšnjem stoletju in krepko tudi v prvi polovici tega politični momenti prevladovali nad iskanjem zgodovinske in jezikoslovne resnice, ne morejo biti rezultati boljši kakor pri naših političnih imenoslovcih. Višek nesramnosti (v takih primerih res ne moremo verjeti v dobro vero avtorjev, razen če ne gre za psihično obtežene ljudi) dosežejo nekateri »učenjaki« pod fašizmom, ko hočejo dokazati stoddostno italijanskost celotne Julijske krajine.

A pri njih moramo upoštevati še drugo okolnost: malokdo med njimi obvlada slovenščino do take mere, da bi umel koristno uporabljati slovenske slovarje in strokovno literaturo. Številni se gredo imenoslovce, ne da bi sploh razumeli našega jezika. Napačne razlage so zato pri njih na dnevnem redu, udomačijo se in se po zakonu inercije vztrajno ponavljajo do naših dni.

Nazoren primer, kako je še tako resen raziskovalec stregel slovenskemu krajevnemu imenu, je razprava iz leta 1887 *Le origini del nome Padriciano* E. Pavanija.¹² Avtor objavlja obenem dva akta: 1. dekret cesarja Ferdinanda z dne 7. novembra 1559, s katerim smejo tržaške benediktinke prodati »einen Mayerhof zu Beneuolenda oder Staribreg« Francescu Celli; 2. kupoprodajno pogodbo z dne 29. julija 1619, s katero sta »D[omi]na Antonia Vidua relicta quondam D[omi]ni Magnifici D[omi]ni Antonii Cella, Civis Tergesti, ac D[omi]na Aurora Vidua relicta a quondam Excelentissimo D[omi]no Stephano Gecamarco Legum Doctore, filia ipsius quondam D[omi]ni Antonii« (dedinji Francesca Celle) prodali »Thomaso Padrichiar habitanti in Territorio Tergesti in Contrada Bevolenta ... unam Mandriam ... sitam in agro Tergesti in Scarsio in Contrata nuncupata Bevolenta, confinantem cum Possessione dicti Thomasi Emptoris«. Nato se vprašuje, odkod ime *Padriciano*, oziroma *Padrich*, »kakor kraj imenujejo Slovani«, in ugotavlja, da krajevno ime izhaja iz priimka *Padrichiar*, iz priimka onega Tomaža, ki je leta 1619 kupil v Padričah posest, ki je mejila z njegovo.

Pavani torej ni bil sposoben razlikovati med krajevnim imenom in imenom prebivalcev; poznal je sicer slovensko krajevno ime *Padrič* (danes *Padriče*) ob

¹² E. Pavani, *La origine del nome Padriciano*, v: *Archeografo triestino*, NS XIII, Trieste 1887, str. 342–350.

italijanskem *Padriciàno*, ni pa vedel, da je *Padričár*¹³ ustrezni slovenski etnik. Njegovo ugotovitev ponavljajo dosledno italijanski jezikoslovci do danes.

Do pravilne razlage tega krajevnega imena je bilo čakati do leta 1986, ko je Stanko Flego objavil razpravo o tem krajevnem imenu, podprto z zgodovinskimi in jezikoslovnimi argumentacijami (Flego je arheolog in se v zvezi z jezikovnimi problemi obrača za nasvet name), v kateri omenja vse dotlejšnje razprave o tem krajevnem imenu, objavlja nov vir, na katerega ga je opozoril tržaški zgodovinar Fulvio Colombo, in v katerem se pojavlja naše krajevno ime že leta 1327 »*in strata publica in griza quae vadit versus Podreychan de subtus Bisuiçe*«, in pravilno izvaja krajevno ime iz latinskega *patriarca*.¹⁴

V zvezi z izrazito politično (v tem primeru fašistično) prakso pri imenoslovju naj navedem en sam primer: revija *Ce fastu*, glasilo Furlanskega filološkega društva v Vidnu, je začela v desetem letniku (1934) objavljati spis *Elenco generale delle denominazioni locali del Friuli derivate da nomi gentilizi romani o preromani* Alessandra Wolfa, ki je izhajal še v dveh naslednjih letnikih.¹⁵ Pri njem gre vse po tem zgledu: *Iamiano di M[on]falcone* (to so *Jámlje* v južnem delu goriškega Dola, na Krasu torej in ne v Furlaniji, stanovniško ime na *-jane*, izpeljano iz apelativa *jáma*, zato gotovo staro slovensko naselje) izvira iz rimskega imena *Giamillianus*, to pa iz *Giamillus*.

Če predstavlja Wolfov primer skrajnost, ne morem mimo dejstva, da je iskanje predialnih imen rimskega izvira zaposlilo zelo številne imenoslovce. Vprašanje je gotovo dražljivo, je pa vezano na znatno večje probleme kakor vprašanje našega, to je srednjeveškega krajevnega imenoslovja. Priznati moram, da me je ta problem vedno zelo zanimal, kljub temu, da presega meje moje stroke, in zato toliko bolj razumem in cenim prizadevanja romanistov na tem področju. Ko so njihova iskanja in izvajanja podkrepljena z resno zgodovinsko, arheološko in seveda tudi zemljepisno in jezikovno vednostjo, jim sledim z užitkom: saj je rimski in predrimski substrat prisoten v vsej Sloveniji in predstavlja le osnovo, na kateri je začela rasti slovenska kultura: Emona, Celeja, Poetovium, Atrantes, Ad pirum in kar je še bogatega rimskega substrata na naših tleh predstavljajo zgodovinsko danost, na katero se je vsidrala nova slovenska stvarnost. Pa nič zato, če je današnje ime *Hrúšica* le nestvaren in neroden kalk za rimsko postojanko *Ad pirum* pri nadmorski višini 797 m (to je podatek za *Podkraj* v ajdovski občini po KLS I, 26), kjer ne raste nobena hruška, niti divja tepka ne.¹⁶

Vendar gre pri večini še tako resnih jezikoslovcev za reševanje imenoslovnih vprašanj pri mizi, daleč od zgodovinske, arheološke, zemljepisne in, kakor smo videli pri primeru *Ad pirum*, klimatske stvarnosti. In vendar so ti pogoji bistveni, da spoznamo predialna imena. Sam bom z veseljem vzel na znanje in sprejel vsako rimsko in predrimsko predialno ime tudi v gorskih soteskah in kraških kameninah, kjer bodo tudi zgodovina, arheologija, zemljepis in klimatologija to dopuščale in dokazale. Sicer bom pričakoval, da so predialne posesti nastale le tam, kjer jih je centuriacija, razdelitev zemlje odslužnim legijonarjem, dopuščala, to je v plodovitih ravninah, nikakor ne sredi kraških griž, če ne morda le v strateško pomembnih krajih (*Ad pirum*!) ali ob pomembnih rimskih cestah. Saj smo Slovenci začenši s koncem 6. stoletja lahko kolonizirali predvsem hribovite kraje, vzhodno od langobardskega limesa, ker so bila pretežno neobljudena. Kolikšna pa je verjetnost, da so lahko nastala *praedia* v Jamljah, Tipani in podobnih lakotičih?

¹³ Stanko Flego, *Podreychan* (Sled oglejskega patriarha v krajevnem imenu *Padriče*), v: Jadranski koledar 1986, Trst 1986, str. 150–154.

¹⁴ Podatke o ljudski rabi krajevnega imena in izvedenih etnikov dolgujem prijatelju Aleksandru Mužini iz Gropade: *Padriče*, na *Padričah*, *Padričar*, *Padričarka*, *padriški* (13. 2. 1978).

¹⁵ Alessandro Wolf, *Elenco generale delle denominazioni locali del Friuli derivate da nomi gentilizi romani o preromani*, in: *Ce fastu*, Udine X, 1934, str. 236–243, 340–341, XI, 1935, str. 130–133, XII, 1936, str. 72–76.

¹⁶ Jaro Sašel, *Ad pirum* – rimska štabna baza na Hrušici, Ljubljana 1988.

Kot primer resne in poštene študije, ki vse to upošteva, naj navedem *Appunti per una storia del territorium originario di Tergeste* tržaškega zgodovinarja dalmatinskega porekla Giovannija Letticha.¹⁷

III

Tudi vrhunski jezikoslovci, ki so se ukvarjali z imenoslovjem, so se pogostoma morali soočiti z vprašanji, ki jih niso mogli rešiti. Ob teh primerih bomo še jasneje spoznali nujne metodološke zahteve imenoslovja.

Eden med temi problemi je sposobnost lokalizacije krajev, ki jih navajajo starejši spomeniki. Ko je Vatroslav Oblak v letu, ko je bil promoviran v doktorja, objavil na pobudo Ivana Trinka Černjejski rokopis, ki je bil tedaj last odvetnika Carla Podrecca v Vidnu, si je postavil vprašanje, kako lokalizirati kraj *Dóbje* (tako pišemo to ime danes): »Ob Dobie (Dobbia) identisch ist mit dem Weiler gleichen Namens unweit von Ronchi (Perona 599) ... wage ich nicht zu entscheiden.«¹⁸ V istem 1892. letu, v katerem je izšla njegova objava, jo je v Ljubljanskem zvonu recenziral Karel Štrekelj: ta je bil enako kakor štajerski slavist v škripcih glede identifikacije Dobja, vendar je pripomnil z velikim smislom za benečansko stvarnost: »Da v našem rokopisu omenjeni kraj nima s tukaj navedenim prav gotovo ničesar opraviti, to trdim, dasi boljše razlage sam ne vem.«¹⁹ Kraševcu je bila vsekakor bolj pri roki možnost, da razlikuje kraj v samem soškem ustju od kraja v benečanskih gorah. A še sam si ni mogel pomagati, da bi ga točno identificiral. Niti vodilnim slavistom, ki so razpolagali le s furlanskimi, italijanskimi in avstrijskimi zemljevidi in korografijami, ni bilo tedaj moč obvladati problem toponimične polimorfije,²⁰ ki je značilna prav za zahodno Benetjijo: danes imajo na razpolago posebne jezikovne študije in dvojezične zemljevide; a kako naj bi tedaj vodilni slavisti mogli vedeti, da je *Dobje* slovensko ime enega med deli Černjeje, še danes slovenskega zaselka severno od vaškega osredja, ki se v rokopisu pojavlja tudi s furlanskim imenom *Pecòl* (Oblak piše *Pekol*): naj bi to razbral iz zapisa iz leta 1508 v samem Černjejskem rokopisu *Stiephan sdobia stazonigh de pecol* s tavnološko omembo krajevnega imena v obeh jezikovnih registrih? To mu vendar brez poznavanja kraja samega ni moglo biti jasno! Baudouin de Courtenay je objavil svoje *Obrazcy jazyka na govorah Terskih Slavjan v sjeverovostočnoj Italiji*, po katerih bi lahko vsakdo identificiral Dobje = Pecòl, komaj leta 1904 in dve leti pozneje še svojo izdajo Černjejskega rokopisa,²¹ do zanesljivega branja vseh imenskih oblik v tem rokopisu pa je bilo treba čakati do leta 1954, ko je popravke v Slavistični reviji objavil Giovanni Battista Corgnalli.²²

Nepoznavanje krajev, njih zemljepisne lege in bogatejše zgodovinske dokumentacije je zagodlo nekaj neprijetnih, celo sredi našega stoletja tako pripravljenemu romanistu, germanistu in slavistu, kakršen je bil Petar Skok, specialistu za jezikovno večplastnost v mejni zemlji, kakršna so dalmatinska otočja,²³ ko se

¹⁷ Giovanni Lettich, *Appunti per una storia del territorium originario di Tergeste*, v: Archeografo triestino, S. IV, 1979, str. 9–113.

¹⁸ V[atroslav] Oblak, *Das älteste datierte slovenische Sprachdenkmal*, v: Archiv für slawische Philologie XIV, Wien 1892, str. 192–235; spis je datiran Wien, April 1891; gre za latinski, italijanski oziroma furlanski in slovenski zapisnik ustanovnih maš pri bratovščini v Černjeji, ki ga danes hrani čedajski Arheološki muzej in ga slavistična literatura omenja v glavnem kot Čedadski (sic!) rokopis.

¹⁹ Dr. K[arel] Štrekelj, Dr. V. Oblak, »Das älteste datierte slovenische Sprachdenkmal«, 1891, v: Ljubljanski zvon, Ljubljana 1892, str. 369–375, 435–440, 505–510 in 635–639.

²⁰ Cornelio Cesare Desinan, *La polimorfia toponimica in Friuli*, v: »Incontri linguistici«, Università degli Studi di Trieste 1975, str. 149–164.

²¹ J[an] Baudouin de Courtenay, *Materialien zur südslavischen dialektologie und ethnographie II. Sprachproben in den Mundarten der Slaven von Torre in Nordost-Italien*, S. Petersburg 1904; *Anniversario latino-slavo-italiano del secolo XV e XVI, composto nella regione degli slavi del Torre*, Peterburg 1906.

²² G[iovanni] B[attista] Corgnalli, *Popravki k Pominalniku B. de Courtenaya*, v: Slavistična revija V–VII, Ljubljana 1954, str. 353–354.

²³ Akademik Petar Skok, *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima, Toponomastička ispitivanja*, Zagreb 1950.

je od daleč lotil imenoslovja v tržaški okolici.²⁴ Zato so pri nekaj desetinah razlag, ki so v glavnem točne, nekatere tudi hudo zgrešene: recimo, ko se opira na Ramovša in prav učeno opleta z imenom *Škedenj* : *Ščedenj* (sic!); ko *Barcola* izvaja iz italijanskega *balco* »senik«; ko za *Aurisina* : *Nabresina* ugotavlja primarnost slovenskega imena; ko bere v starem dokumentu *Orlich* kot *Orlič* (srednjeveški pisci v Trstu zapisujejo predvsem z *i* slovenski srednjejezični *a* in digram *ch* velja prav tako za *č/ć* kakor za *k* in za *h*; v našem primeru je krajevno ime brati *Orlek*); če mu v vseh treh primerih lahko gledamo skozi prste, mu gotovo ne moremo odpustiti razlage krajevnega imena 1350 *Opchiena*, »danas Opčina«. Skok trdi: »Ovaj evidentno slavenski toponim nije nigdje drugdje potvrđen osim ovdje.« Evidentno slovanski toponim: torej ga istoveti s slovenskim apelativom *óbbčina* (za njim je isto napako ponovil DORIA 1979, 42); pri tako »redkem« primeru, pri enkratnem primeru v vsem slovanskem svetu, bi moral biti Skok veliko previdnejši: današnja imenska oblika, ki jo navede, je zgrešena; pri tako redkem imenu bi nujno moral vzeti v poštev tudi etnike (*Openci*, *Openke*, *openški*); predvsem ne bi smel zagrešiti hudega anahronizma, saj je apelativ *óbbčina* postal del slovenskega besedišča komaj sredi prejšnjega stoletja, prej so vsi pravili in pisali po tuje *komun* ali *gmajna* ali še kaj tretjega.

Bezljaj²⁵ je toponim prepričljivo razložil iz substratne osnove, ki je v sorodstvu z gorskim imenom *Apenini*, in trenutno ne razpolagamo z razlago tega imena, ki bi nas mogla boljše zadovoljiti. Vse druge — ki jih Bezljaj v glavnem omenja v navedenem viru — so videti paraetimološke ali drugače nebolgljene. Če je mnenje eminentnega etimologa daleč od možnosti, da pove slovenski imenoslovec drugačno mnenje, nas primer Opčin vendar nazorno poučuje, kako moramo upoštevati čim širše zgodovinsko in jezikovno gradivo, vštevši narečno, da se dokopljemo do veljavnega sklepa, naj bo ta pozitiven ali negativen v smislu slovenske geneze, to je, ali naj priznamo ime kot izvirno slovensko ali kot substratno ali adstratno.

Med italijanskimi strokovnjaki, ki se v drugi polovici stoletja ukvarjajo tudi s slovensko toponomastiko na Tržaškem, na Krasu in sploh na vsem slovenskem Zahodu, ima gotovo največ zaslug Mario Doria, profesor glotologije na tržaški univerzi, strokovnjak za mikensko grščino in antično — predvsem grško in latinsko, a sicer tudi substratno — jezikoslovje in hkrati specialist za vsa romanska narečja na področju Julijske krajine in Istre ter Dalmacije. Predvsem moramo pri njem poudariti vestnost in poštenost, ki sta prerasli vse politično pogojene ali čustveno obarvane prakse iz (nedavne) preteklosti. Gotovo je treba ob tem povedati, da je vedno ožje mednarodno sodelovanje, ki ima kot posledico tudi vedno širšo izpostavljenost pred očmi strokovne svetovne javnosti, v našem času hvala Bogu izjalovilo krive metode iz preteklosti: danes si strokovnjak, ki prestane vse svetovne filtre in izpite, ali takoj izpadeš iz krogov, ki v očeh te javnosti kaj štejejo. Preostanki nekdanje mentalitete in prakse v krajevnih glasilih in v samozaložbah, ki krčevito propagirajo »politično« imenoslovje, so nujno obsojeni na popoln mrk pred očmi onih, ki to počenjajo v skladu z vsemi pečati znanosti. In Mario Doria spada v to vrhunsko znanstveno skupino.

Doria si tudi pošteno prizadeva razumeti slovenske slovarje in slovensko strokovno literaturo, ko razpravlja o slovenskih krajevnih imenih, ki jih vedno prizna za slovenske. Njegova poštenost gre tako daleč, da nam prizna, kakor smo že omenili, celo *Opčine*, ki vsekakor niso po izviru slovenski toponim. Že nekaj desetletij sodelujeva in si prijateljsko izmenjujeva gradivo in izkustva, čeprav to ne gre vedno na neboleč način: oba sva si namreč na tem področju najbližja, da si lahko (tudi javno) očitava ta in oni spodrsrljaj. Oba namreč enako dobro veva,

²⁴ Petar Skok, Poglavlje IV, *Škedenj i ostala trščanska toponomastika slov. podrijetla*, str. 23–31 daljšega dela *Toponomastički problemi*, v: Istoriski časopis Istorijeskog instituta Srpske akademije nauka III, Beograd 1952, str. 1–39.

²⁵ ESSJ II, 250.

kolikšne so nevarnosti in pasti pri tem delu, in se enako dobro zavedava, da gre znanost naprej prav zaradi dvomov, novih preverjanj in novih ugotovitev. Zato sva si kljub marsikateremu kratkemu stiku vedno prijatelja, in sva vedno sodelavca, ki jima je skupen isti namen: ugotoviti, kako se na tej mejni zemlji pregrinjajo jezikovne in zgodovinske plasti in kako se prepletajo vplivi.

Na tem področju si moram tudi sam marsikdaj upati na romanska tla, kakor si mora Doria upati na slovenska (ali slovanska) tla. In tu oba nekaj tvegava in sva oba pripravljena tudi priznati spodrseljaje. Naj navedem nekaj primerov.

Doria je izhajal iz srednjeveškega zapisa *Rimnica*; pravilno ugotovil, da je kraj istoveten z onim, ki ga zapisujejo tudi *Ripnica*, prezrl pa je, da je v sežanski občini tudi zaselek *Ribnica*, na katerega se gotovo nanašata oba zapisa; pojav *bn > mn* v slovenski dialektologiji je že pojasnil Ramovš,²⁸ a ga Doria ne upošteva. Iz tega razlaga »il retrogrado *Mali Repen*« in zato navezuje krajevno ime Repen na *Roma* in sklepa o rimskem izviru tega kraškega imena. Pri tem prezre dejstvo, da je *Mali Repen* kalk iz italijanske in nemške imenske oblike, ki s privednikom *piccolo* oziroma *klein* (*Repenpiccolo*, danes *Rupinpiccolo*, *Klein Riepen*) ustvarja kalk slovenskega manjšalnega imena *Repnič*. To je banalen bananin olupek zaradi zgrešenega izhodišča, in greh nikakor ni hujši od številnih Skokovih grehov.²⁷

Ko je DORIA 1979, 56 razložil slovenski mikrotoponim *Lakotišče* pri Domju iz LAKKOS, »un bizantinismo che arriva fino alle porte di Trieste«, se je pač predal fantaziji in oprl na grščino daleč od vsake verjetnosti, ko je veliko bolj pri roki razlaga iz slovenskega apelativa *lákot(a)*: *lákotišče* je pač ime jalovega zemljišča.²⁸ V taki bližini jezikovne meje, na ozemlju, kjer so večstranski jezikovni vplivi tako pogostni, mora človek pač biti pozoren na vse možnosti. Dorio je zavedlo narečno ime *Lakešče*,²⁹ ki ga ima za primarnega v slovenščini. Imenoslovec mora vsekakor poznati jezik, s katerim operira, do amen: se pravi, da mora poznati historično gramatiko, narečja, geografsko razširjenost in gostoto toponimov in mikrotoponimov, da se orientira v džungli neskončnih mogočosti, in da se opira na čim večje število dejstev.

Tudi v moji imenoslovni malhi so napake. Predvsem ene si ne morem odpustiti, ker sem grešil iz naivnosti. Ko sem razložil slovensko ime naselja *Sečovlje* iz slovanske osnove in se vprašal, ali spada med stanovniška imena na *-jane*, nisem iskal zgodovinskega gradiva in sem se opiral zgolj na *sedanjo* uradno imensko obliko. Kmalu po objavi sem izvedel, da so to imensko obliko sestavili ex novo slovenski geografi po drugi svetovni vojski, in predstavlja torej očitno mistifikacijo. Sram me je bilo, da smo Slovenci ravnali z italijanskimi krajevnimi imeni v Istri enako, kakor so fašisti ravnali po prvi svetovni vojski s slovenskimi krajevnimi imeni v Italiji. Doria je imel torej prav, ko me je popravil.³⁰

Metodološke zahteve, ki jih mora upoštevati krajevni imenoslovec, izhajajo iz doslejšnjega zgodovinskega prikaza in jih ne bom ponavljal v tem seznamu pravil. Te zahteve vsekakor zadevajo razgledanost na številnih področjih, ki jih etimolog pri kabinetnem delu lahko (zakaj pa?) prezira. Z drugimi besedami: imenoslovec se mora nujno razgledati na mnogo širša področja, kakršna navadno obiskuje etimolog: temu je dovolj poznati jezike od najstarejših mimo vmesnih do najnovejših, vštevši narečja, imenoslovec pa ne sme prezreti, ob področju, ki je domač etimologu, še zgodovine, zemljepisa, klimatologije, etnografije, kartografije (in ta izrazito geografska panoga spravlja imenoslovca pogostoma v

²⁸ Fran Ramovš, *Historična gramatika slovenskega jezika II. Konzonantizem*, Ljubljana 1924, str. 183.

²⁷ DORIA 1971, 11; MERKŮ 1987, 3–4.

²⁸ MERKŮ 1987, 7.

²⁹ Robert Petaros, Ksenija Levak, Gojmir Budal, *Tržaško ozemlje, seznam imen*, Ljubljana–Trst 1978, 22.

³⁰ Pavle MerkŮ, *Antropotoponimi sloveni sul Carso*, v: *Est Europa*, Udine 1984, str. 125–137.

obup!), in še in še. Meni izredno dragi prof. Bezljaj (eden od redkih slovenskih jezikoslovcev, ki je — poleg znanja — obdarjen še s fantazijo) mi pogostoma ponavlja ugotovitev: »Vi ste imenoslovec, jaz sem etimolog.« Na kar mu odgovarjam: »Jaz ne morem živeti, ne da bi stalno jemal v roke vaše etimološke razprave; a tudi vi, etimologi, ne morete izhajati brez dela terenskih delavcev, h katerim se jaz prištevam!« Bistveno je torej poznati zemljo, o kateri razpravljajš. Pozna pa jo le tisti, ki po nji hodi in se vsakič pozanima, kako pravijo temu tu, kako pa tam. In hkrati nabira vse zgodovinsko gradivo o ti zemlji, da razpolaga s hronološko kar se da večplastnimi pričevanji o ti zemlji. Končno je tudi metodologija stvar ljubezni in osebne prizadetosti.

IV

Večkrat sem rabil izraz *mistifikacija*: s tem mislim na ponarejanje krajevnih imen, to je na ustvarjanje novih imen, ki naj prekrijejo zgodovinsko utemeljena imena. To se dogaja v glavnem iz dveh razlogov: prvi in najpogostnejši je politični razlog. Drugi je kulturni razlog: s tem mislim na (ne)kulturne pojave, kakršni so paraetimologije, iskanje tako imenovane četrtine plemstva, občutek sramu pred nerazumljivim imenom (zadnji dve motivaciji sta psihološkega značaja) ipd. Oba razloga se včasih pokrijeta in seštevata, vendar bom skušal obravnavati oba primera ločeno.

Politična mistifikacija je star pojav. En sam primer: *Sankt Petersburg* so preimenovali zapovrstjo v *Petersburg*, *Petrograd*, *Lenjingrad* in zdaj spet v *Sankt Petersburg*. V slovenskem prostoru se zgodovina mistifikacije krajevnih imen začne l. 1836, ko je Stanko Vraz v pismu Ljudevitu Gaju predlagal za *Marburg* novo slovensko ime *Maribor*; dve leti pozneje pa je isti Vraz v pismu Muršču prvič uporabil novo ime *Ljutomer* za *Lotmerk*.³¹ Politična razlaga je kazna iz poskusa etimologizacije potvorjenih imen s politično motivacijo. Kdo bi si danes upal v imenu zgodovine zahtevati ponovno preimenovanje obeh mest s staro zgodovinsko obliko? Prvo ime je sploh izginilo iz naše apercipcije (ali 'zgodovinske zavesti'), drugo se je ohranilo le kot ljudsko ime *Lótmerk*, *lótmerski*, *Lotmeržani*, *Lotmeržanci*, *Lotmerčani*.³² In vendar: Maribora in Ljutomera ne bomo več prekrstili, medtem ko se nam zdi naravno v razdalji nekaj let prekrščevati *Velénje* > *Titovo Velénje* > *Velénje*. Kaj pa bo z vsemi hagiotoponimi, ki jim je komunistična oblast v Sloveniji kastrirala svetniški pridevek? Če ob ti priložnosti opozorim, da tega ni storila komunistična oblast na Madžarskem, je samo v podporo sklepnim ugotovitvam.

V zvezi s hagiotoponimi je stara pravda o krajevnom imenu *Križ* pri Trstu, in ta pravda je izrazito politična. Tržaški *Križ* je, prav tako kakor sežanski *Križ* in vipavski *Križ*, v slovenskem jeziku le *Križ*. To je potrdil tržaški kanonik, ki je leta 1368 zabeležil smrt *Andree de Cris* (in pri tem ne vemo, iz katerega slovenskega *Križa* je bil ta Andrej). A kdo bo danes dopovedal Katoliškemu glasu in tržaškemu klerikalcem (in ob njih tržaškim demokristjanom), da je temu res tako in da je *Sveti Križ* le kalk italijanskega imena *Santa Croce*, v poznih srednjeveških in zgodnjih novoveških rokopisih *Sancta Crux* ali kar *S. †*? Naj jih napotimo k tržaškemu kanoniku, ki je v letu kuge 1368 zapisal *de Cris*?

Politični razlogi botrujejo vendar tudi primerom, ki jih bom rajši nanizal med »kulturnimi«mistifikacijami. A to velja le na Tržaškem. *Sečóvľje* ni primer kulturne mistifikacije, temveč, kakor sem že odločno zapisal, je primer najhujše politične mistifikacije.

Svojevvrsten primer političnega preimenovanja krajevnega imena, ki ga ne moremo pravzaprav imeti za mistifikacijo in ne zadeva neposredno slovensko

³¹ Dr. F. Ilešić, *Maribor in Ljutomer*, v *Casopisu za zgodovino in narodopisje* XVII., Maribor 1922, str. 76—89. Izvirnik Vrazovega pisma Gaju hrani Nacionalna in sveučilišna biblioteka v Zagrebu. Za posredovane podatke se zahvaljujem dr. Brunu Hartmanu.

³² *Krajevni leksikon Slovenije* IV, Ljubljana 1980, 138.

imenoslovje, je primer 1200 *Bonborghetto* v Kanalski dolini: ime sámo je paraetimološka deformacija prejšnjega *Bambergetum* v spomin na ustanitev krajevnne cerkve po bamberskem škofu (1367 *S. Maria in Bamborget*), a potem ko so Benečani leta 1368 uničili vas, ker so se vaščani uprli, so slednji spremenili ime svoje vasi v *Malborghetto* v spomin na njeno zlo usodo.³³ Slovensko ime naselja *Naborjét* je očitno nastalo iz novejšega italijanskega imena.

Zdaj pa h »kulturnim« mistifikacijam; in to pot izključno na ožjem področju današnje tržaške province.

Pogostne so paraetimologije, a njihova motivacija je lahko hkrati politična ali predstavlja iskanje tako imenovane četrti plemenitosti. Že zaradi starosti izključujem slednje motivacije le za *Nabrežino*, saj beremo že 1494 *Napresini* oziroma 1645 *villa Dobresina*.³⁴ Gotovo so novejšega datuma paraetimološka imena *Buljunec*, *Skedenj* in *Prčji dol*.

Ime *Boljunec* je nastalo pred slabim stoletjem (točno kdaj, mi ni uspelo ugotoviti, a razglednice, ki so jih tiskali še ob začetku stoletja, poznajo še zgodovinsko obliko *Bolūnc*, it. *Bolunz*) zaradi paraetimološke naslonitve na *bólji* + *ūnec*; kdor si je izmislil to spačenko, ni pomislil, da sta vsem primorskim narečjem enako tuja presežnik *bólji* kakor samostalnik *ūnec*, verjetno pa je hotel nakazati slovenski izvir imena, da prekrije očitno latinsko izhodišče iz *balneolum*.³⁵

Ime *Skedenj* se pojavlja razmeroma zgodaj, saj ga beremo že v žigu *Čitalnica v Skednji* leta 1868 in odslej ta oblika prevladuje v slovenskem tisku vsaj do konca stoletja: ime je nastalo bržkone kot paraetimologija ali morda le kot hiperkorigirana (knjižna, učena) oblika ljudskega imena *Šćédna*. Toda že prej se pojavlja spatek *Škedenj*, ki mu ne najdem nobenega opravičila in nobene razlage: beremo ga 1849 *Škeden* v Slavljanskem rodoljubu, v cerkvenih oznanilih knjigah, ki so dotlej pisale le *Skedenj*, beremo *Škedenj* menda le od leta 1905. Bržkone je vsaka zveza s toponimom *Škedenj* pri Slovenskih Konjicah nestvarna; doslej nisem nikjer naletel na razlago slednjega.³⁶

Prčji dol je paraetimologija, ki ji poznamo očetovstvo: nastala je leta 1952, ko je Petar Skok razložil ime te kraške vrtače iz zoonima *prč* in ta nestvarna razlaga se je oprijela do take mere, da pišejo tržaški in netržaški Slovenci odtlej le tako ime; pisava, ki spoštuje zgodovinski izvir imena iz samostalnika *prča* oziroma iz pridevnika *prčen*, bi morali biti *Prčedól* ali, rajši, *Prčendól*.³⁷

Tudi *Glinščica*, vodno ime ter ime doline, po kateri teče potok med botaskim slapom in Gornjim Boluncem, utegne biti paraetimologija za ljudsko *Klinščica*, ustrezna knjižna oblika bi morala biti *Klinčica* in se je ohranila le v it. imenu *Clinzizza*; toda v tem primeru moramo upoštevati še puritanizem, ko je sorodstvo s klcem motil kakega narodnjaka.³⁸

Hiperkorektura brez političnih interferenc je doma pri danes rabljenem imenu *Kolónkovec* za obrobno mestno četrt; menim, da je pravilna oblika *Kalónkovec* kdo popravil, ker je v prvem zlogu spoznal akanje in besedo naslonil na samostalnik *kolon*, medtem ko je ime iz tergestinskega *calònego* 'kanonik', saj je tam še v prejšnjem stoletju imel posest in stanoval neki tržaški kanonik; in tedaj je ime tudi nastalo.³⁹

Primer učene mistifikacije je tudi pridevnik *bazoviški*, ki je nastal v osrednjeslovenskem časopisju ob ustrelitvi štirih tržaških narodnjakov na bazovski

³³ Giovanni Frau, *Dizionario toponomastico Friuli Venezia Giulia*, Udine 1978, 77.

³⁴ Milko Kos, *Srednjeveški urbarji za Slovenijo III, Urbarji slovenskega Primorja II*, Ljubljana 1954, 211, 213; Paolo Merku, *La toponomastica del comune di Duino Aurisina*, Duino Aurisina 1990, 27.

³⁵ DORIA 1979, 45.

³⁶ Razni avtorji, *Čitalnica v Skednji 1868–1968*, Trst 1968; Dušan Jakomin, *Cerkev v Skednju*, Trst 1989, 57.

³⁷ Petar Skok, gl. op. 24; Pavle Merku, *Percedo (I)*, v: *Alpi Giulie* 84/2, Trieste 1991, 109–112.

³⁸ MERKU 1987, 14.

³⁹ MERKU 1987, 21.

gmajni leta 1930; domačini rabijo vedno le zgodovinsko utemeljeno obliko *bazovski*, a tisk, učenjaki in celo vaške ustanove že rabijo spaček, ki ga je ustvarila nevednost ljubljanskih častnikov: tako tudi PSBL: *bazoviška žrtev*.⁴⁰

Zgolj kot spaček lahko tolmačim ime *Medja vas*, ljudsko *Mědljevač*: imena si ne znam razlagati, toda etniki *Medvéjec*, *Medvéjka*, *medvéjski* pričajo o prvotnem imenu **Medvédja vas*.⁴¹

Zakaj smo Slovenci opustili gorsko ime *Kósten*, ki so ga Italijani adaptirali komaj leta 1949 kot *Monte Coste*, in rabimo danes *Gradec*, mi je nerazumljivo,⁴² kakor mi je nerazumljivo, zakaj vztrajajo Mačkovljani pri narečni verziji imena *Máčkolje* namesto *Máčkovlje*.

Za na koncu sem ohranil poslastico, in sicer seznam krajevnih imen, ki jih danes rabimo v obliki kalka iz italijanščine, namesto da bi rabili zgodovinsko slovensko ime: *Sv. Bárbara* (italijansko *S. Barbara*, slovensko *Koróšci*), *Sv. Križ* (italijansko *S. Croce*, slovensko *Križ*), gorsko ime *Sv. Lenart* (italijansko *S. Leonardo*, slovensko *Lípnik*), zunaj tržaške province še *Špeter Slovenov* (italijansko *S. Pietro degli Slavi*, danes *S. Pietro al Natisone*, slovensko *Špéter*), *Nevejska sedlo* (italijansko *Sella Nevea*, slovensko *V žlebeh*) in *Belopéška jézera* (nemško *Weissenfelser Seen*, slovensko *Klánška jézera*).⁴³

Višek pri tej kategoriji pa predstavlja povratni kalk *Véliki Répen*, *Máli Répen* iz italijanskih *Repengrande* (danes *Rupingrande*), *Repenpiccolo* (danes *Rupinpiccolo*), nemško *Großrieppen*, *Kleinrieppen*; ta italijanska in nemška imena so kalk zgodovinskih slovenskih oblik *Répen*, *Répníč*.⁴⁴ Ko bereš ime iste vasi v tržaški občini *Mali Repen*, v zgoniški pa *Repnič*, si dosegel višek zmede.

SKLEP

Vsa izkustva, ki sem jih skušal v strnjeni obliki posredovati v tem pregledu, se stekajo v eno samo vprašanje: zakaj smo Slovenci tako neodgovorni pri rabi imen slovenskih krajev?

Sklicujem se na to, kar sem prej povedal o Madžarih. Torej je to narod, ki je znal tudi v temnem obdobju komunistične (beri: sovjetske) vladavine spoštovati *svojo* zgodovino tudi v zgodovinsko utemeljeni rabi krajevnih imen. Če gledam na Italijane, ker je to pač narod, ki ga najboljše poznam, moram priti do enakega sklepa: nikoli v svojem življenju nisem nikjer bral ali slišal krajevnega imena, ki bi ne bil zgodovinsko utemeljen. Nikjer nisem bral napačnih zapisov niti za tako nenavadna imena, kakršna sta npr. *Rho* in *Thiene*, scela zunaj domena italijanskega pravopisa. In ta njihova zgodovinska zavest mi je všeč.

Kako razlagati dejstvo, da ne znamo Slovenci spoštovati, ceniti, razumeti *svoje* zgodovine tudi v zgodovinski zavesti, ki bi jo lahko pokazali pri rabi krajevnih imen? Zakaj se z njimi igrackamo in vedno slepomišimo, ko kdo o tem spregovori? Zakaj — in pri svojih *Svetnikih v slovenskem imenoslovju*, ki še izhajajo v tržaški Mladiki, sem na ta pojav stalno opozarjal — pišemo krajevna imena na pisane in pogostoma neodgovorne načine? Zakaj moram stalno poslušati »učene« ljudi, ki rabijo za nadiški *Špeter* (enkratna imenska oblika v vsem slovenskem prostoru) ime *Šempeter*, pri čemer poletijo moje misli v Pivko ali v Novo Gorico? Zakaj se rajši poslužujemo kalkov tujih imen za kraje, ki imajo tudi slovensko ime? Zakaj se poslužujemo celo povratnega kalka — v tisku, pri učenih rabi, v javnosti — za vasi, ki jim domačini poznajo in rabijo le zgodovinsko ime?

⁴⁰ MERKŮ 1987, 5; PSBL I, 80.

⁴¹ Paolo MerkŮ, op. cit. v opombi 34, 50.

⁴² Pavle MerkŮ, *Monte Coste — Kosten*, rkp.

⁴³ Pavle MerkŮ, *passim* v številnih objavljenih in še neobjavljenih delih.

⁴⁴ MERKŮ 1987, 3.

Je morda naša zgodovina le zgodovina tisoč majhnih in zaprtih vaških občestev, ki se ne zna vbrati v zgodovino celotnega naroda? Je to znak naše odsotne državotvorne miselnosti, našega radovoljnega hlapčevanja pred tujci? Manjvrednostnega kompleksa naše učenosti (nikakor ne naših ljudi) pred tujo učenostjo?

So to samo retorična vprašanja, ali mi bo kdo umel posredovati drugače utemeljen odgovor?

KRATICE IN VIRI

- DORIA 1960 Mario Doria, *Ai margini orientali della friulanità*, v: *Ce fastu?*, Udine 1960, str. 10—38.
- DORIA 1969 Mario Doria, *Alla ricerca delle tracce della friulanità nella toponomastica del Carso triestino*, v: *Studi linguistici friulani I*, Udine 1969, str. 223—256.
- DORIA 1971 Mario Doria, *Alla ricerca di toponimi prelatini nel Carso*, Trieste 1971, str. 18.
- DORIA 1974 Mario Doria, *Alcuni aspetti della stratificazione toponimica nella provincia di Trieste*, *Actes du XIe Congres International des Sciences Onomastiques I*, Sofia 1974, str. 255—264.
- DORIA 1979 Mario Doria, *La toponomastica come fonte di conoscenza dialettologica*, v: *Per la storia e la classificazione dei dialetti italiani*, Atti del convegno della Società Italiana di Glottologia, Pescara 1979, Pisa 1979, str. 33—61.
- ESSJ I-II France Bezljaj, *Etimološki slovar slovenskega jezika I-II*, Ljubljana 1976, 1982.
- MERKŮ 1982 Pavle Merkù, *Slovenski priimki na zahodni meji*, Trst 1982, str. 80.
- MERKŮ 1983 Pavle Merkù, *Slovenski fitotoponimi in dendrotoponimi na Krasu*, v: *Tržaški Kras, narava, človek, brez kraja in datuma*, a Repen 1983, strani niso oštevilčene.
- MERKŮ 1985 Paolo Merkù, *I soprannomi nell'Ottocento*, v: *Reminiscenze storiche di Servola*, Trieste 1985, str. 354—380.
- MERKŮ 1987 Pavle Merkù, *Imena naših krajev*, Trst 1987, str. 37.
- SVI I-II France Bezljaj, *Slovenska vodna imena I-II*, Ljubljana 1956, 1961.

Riassunto

GLI STUDI TOPONOMASTICI DEL TERRITORIO TRIESTINO

Osservazioni storiche e metodologiche

Pavle Merku

L'interesse, da parte slovena, per gli studi toponomastici del territorio triestino si manifesta all'epoca in cui le lotte nazionalistiche a Trieste avevano raggiunto punte di massima tensione: l'approccio è tendenzioso, privo di metodologia appropriata, scevro da scrupoli scientifici. Gli scritti di due sacerdoti, formati al seminario di Gorizia, lungi dal seguire l'esempio di G. I. Ascoli e Š. Kocijančič, insegnante al seminario goriziano, si richiamavano piuttosto a pseudostudiosi motivati da finalità politiche. Jožef Križman, autore di uno studio su *I nomi di luogo nel territorio triestino* pubblicato nel 1876 nel giornale *Edinost*, ricorre spesso a forzature e storpiature maldestre, pur di dimostrare che tutta la toponomastica triestina è slava. Matija Sila, autore di una serie di articoli *Trieste e il suo territorio* apparsa nello stesso giornale e in forma di libro nel 1882, si propone finalità più ambiziose e un ambito d'indagine più vasto, presta attenzione pure a fonti storiche e orali, evita vistose forzature, ma è privo di criteri critici nell'assunzione delle fonti ed opera con la stessa faziosità che aveva animato il Križman.

I pochi scritti coevi di studiosi italiani dedicati al territorio triestino sono per lo più inficiati da una insufficiente conoscenza della lingua slovena; con gli anni cresce però il numero di scritti manifestamente tendenziosi per dimostrare la romanità del territorio triestino; nel periodo fascista tali scritti raggiungono livelli di spregiudicatezza patologica.

La ricerca di nomi prediali preromani e soprattutto romani non può procedere disgiunta da analoghe ricerche archeologiche e deve tener conto di fatti storici, geografici e climatici per poter raggiungere risultati plausibili. La carente conoscenza di tali presupposti può indurre pure linguisti di valore indiscusso in errori vistosi: non ne sono rimasti immuni nemmeno in tempi relativamente vicini studiosi come Petar Skok, specialista di toponomastica dalmata, che non conosceva a sufficienza il territorio triestino.

L'attenzione attualmente prestata alla toponomastica del territorio triestino da studiosi italiani e sloveni persegue esclusivamente fini storico-linguistici ed è completamente priva di tendenziosità politiche e/o nazionalistiche. Ma molti studiosi italiani sono ancora ostacolati da una imperfetta conoscenza della lingua e/o della grammatica storica slovene per non incorrere in spiegazioni erranee. Molte storpiature di nomi invalse nell'uso corrente o ingenuità nell'espletamento delle indagini rendono lo studio difficile a tutti e inducono in errore pure studiosi sloveni.

Il capitolo finale è dedicato alle mistificazioni di nomi di luogo, particolarmente frequenti su tutto il territorio di lingua slovena, dovute a ragioni politiche e/o culturali. Una comparazione tra la toponomastica ungherese e italiana, sempre rispettose dei presupposti storici, e quella slovena, troppo spesso imprecisa e incurante delle motivazioni storiche dei nomi, consente di porre alcune domande circa le ragioni che hanno determinato tale stato di cose e che potrebbero indurre gli storici a nuove analisi dei fatti.

Inštitut za novejšo zgodovino, SLO-61000 Ljubljana, Kongresni trg 1

Od leta 1960 izdaja revijo **Prispevki za zgodovino delavskega gibanja (PZDG)**, ki je doslej izšla v 25 letnikih (1964 ni izšla). Leta 1986 se je preimenovala v **Prispevke za novejšo zgodovino**. Revija objavlja razprave, članke, historično dokumentacijo, poročila o simpozijih, knjižna poročila in recenzije, različne bibliografije in tekočo bibliografijo sodelavcev inštituta. V prvih letih izhajanja je bila revija izrazito usmerjena v zgodovino naprednega delavskega gibanja in NOB, vedno bolj pa je širila krog svojega objavljanja tudi na širša področja slovenske zgodovine. Zdaj lahko rečemo, da je to revija za novejšo slovensko zgodovino. Uredništvo se trudi, da bi bila revija pestra, kvalitetna in sodobna.

Prilagamo seznam še dostopnih letnikov, pri čemer opozarjamo, da sta letnika 1962 in 1973 že razprodana, nekaj letnikov pa je že skoraj razprodanih. Revijo lahko naročite pri založbi Park, SLO-61000 Ljubljana, Kongresni trg 13, kupite pa pri vseh slovenskih knjigarnah.

PZDG 1960/1
PZDG 1960/2
PZDG 1961/1-2
PZDG 1963/1-2
PZDG 1965/1-2
PZDG 1966/1-2
PZDG 1967/1-2
PZDG 1968/69, 1-2
PZDG 1970/1-2
PZDG 1971/72
PZDG 1974
PZDG 1975/76
PZDG 1977
PZDG 1978/79

PZDG 1980
PZDG 1981
PZDG 1982
PZDG 1983
PZDG 1984
PZDG 1985
PNZ 1986
PNZ 1987
PNZ 1988
PNZ 1989/1 — Trideset let Inštituta
za zgodovino delavskega gibanja. — Biobibliografije.
PNZ 1989/2
PNZ 1990